

Infants del romaní

La salvació de la nostra espècie.

TEXT: **Gloudina Greenacre**
 IMATGES: **Gloudina Greenacre i
 Marta Ribes**

Mentre que la natura no ha deixat mai d'estar al nostre costat, com a mestra, medicina, menjar, llar, refugi i companya, els humans ens hem desconnectat d'ella de tal manera que ara ens toca tornar a conèixer-nos, com si es tractés d'éssers de planetes diferents. Existeixen evidències clares que la nostra capacitat de ser humans íntegres i funcionals depèn de la construcció d'un ric tapís de llaços vivencials amb el món natural, sobretot durant els anys de la infància. Per ser més exacta i contundent, el nostre futur depèn de cuidar el vincle dels infants amb la natura.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

La idea dels *Infants del romaní* em va venir arran d'experiències pròpies amb els nostres dos fills. Vivim al costat del bosc i, per a ells, l'acció de trencar una branqueta de romaní (*Salvia rosmarinus*) i posar-se-la a la boca és habitual des de ben petits. Podria assegurar que tan aviat com van començar a caminar, els nostres fills van tenir una branqueta de romaní a la boca! El romaní és una planta accessible, atractiva, manipulable, comestible i molt amable. Considero, a més a més, que és una mena d'espècie paraigua per als infants perquè, en connectar amb aquesta planta i conèixer-la íntimament, els dona una gran varietat d'aprenentatges per construir altres relacions saludables amb molts altres éssers del seu entorn natural. És per això que el romaní té un valor simbòlic

Instant d'un dia especial jugant al bosc, un infant camuflada amb carbó vegetal descobreix fulles de colors diferents. Fotografia de Marta Ribes.

Afegim a la llarga llista de propietats i usos del romaní la seva capacitat de crear un vincle infant-natura amb els cinc sentits desperts! Fotografia Gloudina Greenacre.

L'any 2008 la Gloudina i un equip de voluntaris multiculturals ajudant una comunitat amazònica a construir una casa comunal. Fotografia Gloudina Greenacre.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

clau per a nosaltres; és un primer pas, simple i a l'abast de tothom, cap a una vida en connexió amb la natura.

Un dia van venir uns convidats a casa i els nostres fills, de set i dos anys en aquell moment, van sortir a buscar unes plantes aromàtiques per posar al foc, al voltant del qual estàvem asseguts, parlant. Agafats de la mà van sortir al bosc, il·lusionats i plens de confiança. Els nostres invitats van quedar bocabadats: "Has vist? Aquests nens saben reconèixer les herbes que s'han de posar al foc!" "La majoria d'adults no sabrien reconèixer aquestes herbes", van dir. "Mira que contents i calcats estan..." I és que la majoria d'adults del primer món estem immersos en l'era de la immediata, les experiències artificials, les pantalles, un ritme de vida frenètic i totalment desconnectats del món natural. Tan desconnectats estem, que alguns no sabem ni reconèixer la nostra emblemàtica planta de romaní...

Tal com va passar amb els nostres convidats aquell dia a casa, és revelador viatjar a zones rurals per recordar i trobar evidències del fet que, no fa gaire, el nostre estil de vida, i sobretot la nostra infància, era significativament diferent.

El meu descobriment personal també va ser a través d'infants, però va ser en terres llunyanes: a l'Amazònia equatoriana. Treballava per ajudar els animals salvatges d'aquesta regió, i vaig acabar treballant de la mà de comunitats amazòniques *kichwas*, que viuen encara amb força coherència amb la seva cosmovisió. Per a ells, tots els éssers i elements de la natura són igual d'importants, i tenen drets i ànimes igual que els humans. Les plantes tenen una gran importància perquè el benestar de la selva, i per tant de les seves comunitats, depèn de com es relacionen amb elles. Fins i tot parlen amb les plantes i asseguren que les plantes són persones en una altra dimensió. Per posar un exemple, teixeixen les teulades de les seves cases amb fulles de *toquilla* (*Carludovica palmata*), les quals passen un procés de fermentació que consisteix a deixar feixos d'aquestes fulles a la intempèrie durant unes setmanes. Mentre recol·lecten, apilen i teixeixen, canten i parlen a les plantes per demanar que segueixin proporcionant noves fulles per a futures cases que s'hagin de construir. Quina relació tan íntegra i connectada amb el seu entorn i amb el que serà la seva nova llar! És clar que els infants són part de tots aquests processos: teixeixen, cuinen, recol·lecten, preparen el foc, treballen a l'hort i ajuden en qualsevol altra tasca comunitària, igual que els adults. Passar hores amb aquells infants feliçment descalços em va ensenyar més del que podria arribar a descriure amb paraules.

L'impacte per a mi va ser quan, instal·lada novament a Catalunya després d'una dècada treballant a la selva, em vaig trobar una societat "avançada" que considera que aquells infants descalços són pobres o de recursos limitats però, en realitat, els infants d'aquí són els que presenten

Un grup d'infants durant una sortida amb *Wild Me*, on l'objectiu és donar espai al moviment i el joc lliure, i la connexió profunda amb l'entorn natural. Fotografia de Marta Ribes.

Hem d'assegurar-nos que la natura sigui una part central de la vida quotidiana dels infants

Responsabilitat i precaució amb les plantes

mancances més greus. Com podia ser? No tenen els infants del primer món més recursos i possibilitats? En aquell moment d'impacte em vaig endinsar en el món de la pedagogia i de la infància fent-me preguntes com ara: com pot ser que un nombre creixent d'infants a Catalunya presentin, en la fase primerenca del seu desenvolupament, problemes físics, mentals i de salut tan greus? Per què els infants cauen de les cadires? Per què no són feliços? Com és que no coneixen les plantes i els animals del seu voltant? Com és que tenen biofòbia?

Actualment, si demanes a un grup d'infants de Catalunya qui sap reconèixer una planta del seu entorn, seria sorprenent obtenir algun "romani" com a resposta. Conèixer la natura s'ha convertit en una raresa!

La realitat és que, avui en dia, en el primer món, els infants passen menys temps a l'aire lliure que qualsevol altra generació. Estem parlant de minuts jugant a l'aire lliure en oposició a hores davant de les pantalles i portes endins. Com a resultat, la freqüència de problemes de salut, tant físics com mentals, en infants ha assolit nivells sense precedents i continua augmentant. Les preocupacions són tals que ja han arribat a casa nostra les receptes de "temps de natura", gràcies a l'esforç d'iniciatives com la pediatria ambiental de l'Hospital d'Olot, la "metodologia bosc" implantada en escoles bosc arreu del país i, a més, es multipliquen les iniciatives educatives de jornades de joc fora de l'aula.

La desaparició de la infància tal com la recordem: aquelles hores interminables fent pocions amb terra i aigua, pescant capgrossos i pujant als arbres són més que una melancolia. És una catàstrofe que ha canviat la infància fa tan sols una o dues generacions, i que té conseqüències devastadores quan pensem en com ens desenvolupem i com ens relacionem amb el món; el món real, el que és allà fora. A mesura que aprenem més sobre la importància del temps a la natura, ens adonem que hem d'assegurar-nos que sigui una part central de la vida quotidiana dels infants.

Els beneficis i efectes terapèutics de passar temps a la natura durant la infància són d'un abast tan ampli que actualment es coneixen com vitamina N, un concepte encunyat per Richard Louv, autor clau en la reconexió dels infants amb la natura. Jugar a la natura enforteix el sistema immunològic, ajuda a desenvolupar les habilitats de resolució de problemes, la concentració i la gestió de les emocions, i a més millora la cooperació, la flexibilitat i la consciència d'un mateix. Els avantatges relacionats amb el desenvolupament físic són nombrosos i no només per a la psicomotricitat, sinó també per als sentits. Alguns dels beneficis emocionals inclouen experimentar menys estats d'agressivitat i més sensació de felicitat. El mateix autor ha despertat interès internacionalment pel seu concepte de "trastorn per dèficit de naturalesa", que sosté

Un gran nombre d'investigacions suggereixen que el millor lloc per enamorar-se de la natura és allà on siguis, com és el cas d'aquesta infant durant el casal d'estiu que organitza *Wild Me*. Fotografia Marta Ribes.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

que molts trastorns moderns en els infants són conseqüència de no tenir prou contacte amb espais naturals.

El fet és que gran part del que ens fa humans plens i funcionals segueix depenent d'un ric tapís de lligams amb el món natural, ja sigui que escollim ser pastors d'ovelles o influenciadors. Tot i la nostra capacitat d'aprenentatge, individualitat, cultura i creativitat, seguim lligats (com tots els éssers vius) per les lleis de la nostra biologia. La nostra aptitud física, emocional i intel·lectual depèn en formes irremplaçables dels nostres vincles amb la natura. Una altra qüestió molt important és la topofília, que ens diu que, per cuidar la natura del nostre entorn, hem d'haver viscut experiències de connexió amb aquest entorn i haver creat un sentiment de pertinença i estima. I l'única forma de fer-ho és passant moltes hores a la natura propera a casa.

En el meu cas, m'atreviria a dir que gràcies al fet que durant la meva infància passava hores i hores lliure, fent cabanes entre cal·listèmoms (*Callistemon viminalis*) i àloes de canelobre (*Aloe arborescens*), relacionant-me amb éssers vius grans i petits, soc feliç, resilient i confiada. Jo era una infant del romaní, no només vaig viure en connexió amb la natura i amb mi mateixa, sinó també amb els pilars de la vida: el menjar, cuidar els altres, la vida, la mort, l'espiritualitat...

Després de deu anys de formació i observació, i seguir sumant hores i hores de natura, puc dir clarament que, per desenvolupar-nos òptimament, cada infant (o sigui, cadascú de nosaltres) necessitem construir una relació amb la natura per forjar la base sòlida sobre la qual construïm la nostra història. Sense aquesta base, tot el que construïm més endavant s'enderroca fàcilment. És això el que està passant. Estem tendint a una societat d'humans amb fonaments dèbils; humans que no han pogut desenvolupar la confiança, la presa de decisions, l'autoestima, l'autogestió, la resiliència i la paciència.

L'any 2005 l'Associació Americana de Pediatria ho va dir ben alt i clar: "Els nens seran més llestos, més preparats per relacionar-se amb altres, més saludables i més feliços si tenen oportunitats de jugar a l'aire lliure de manera independent i amb llibertat." A partir d'aleshores han augmentat exponencialment les evidències, arribant a tenir a dia d'avui dia desenes de milers d'estudis d'arreu del món que donen suport a aquesta afirmació.

Fem una cosa, tanca els ulls i pensa en els moments més feliços de la teva infància. Torna a recordar el que estaves fent. Amb qui estaves? On estaves? Què senties? Imagina els sons que senties, les coses que veies i les olors que t'envoltaven. Estaves a l'interior o fora a l'aire lliure? Ara pensa per què aquesta experiència era tan important per a tu. Molts de nosaltres recordem les hores que vam passar jugant lliurement a l'aire lliure amb els amics, i que

Wild Me munta el seu campament ambulat que desapareix al final del dia, sense deixar més empremta que molts records d'infància inoblidables que infants, docents i famílies s'emporten a la motxilla. Fotografia Marta Ribes.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

juguar a l'exterior donava una sensació de llibertat, de poder córrer, saltar i cridar, trobar espais per reivindicar com a propis i una sensació de temps il·limitat per jugar. Un món lluny de l'adult, on construir la nostra pròpia història, l'estima pel nostre món natural i els millors records d'infància!

Gràcies a les vivències amb els infants de la selva va néixer, a Catalunya, *Wild Me*, la veu dels infants i les famílies que demanen tornar a connectar amb el *Jo salvatge*. *Wild Me* és una cooperativa catalana i porta vuit anys assistint famílies i centres educatius donant-los recursos senzills perquè s'aproximin a l'aire lliure estant-hi, jugant i vivint-lo d'una manera autèntica. El nostre equip multidisciplinari creu fermament que la natura és una eina educativa de primer ordre, no sols per al canvi social que ens permeti viure en consonància amb els recursos que el planeta ens ofereix, sinó també com a valor i experiència per al desenvolupament integral de l'infant. Treballem amb famílies i centres educatius que acompanyen infants dels tres als dotze anys, amb un gran ventall de serveis, des d'activitats d'un dia, fins a acompanyament continuat i recursos pedagògics tant digitals com físics. *Wild Me* és una iniciativa en constant creixement que ofereix solucions saludables i autèntiques per cuidar la relació infant-natura, i fer créixer el nombre d'infants del romaní! Perquè, si comencem pel romaní, podem estar tranquils, que la natura farà la resta.

Dos infants al bosc de Sant Iscle de Bages, observant, aprenent, jugant, connectant amb el seu entorn..., per acabar formulant les seves pròpies preguntes i vivint les seves pròpies aventures. Fotografia Marta Ribes.

Gloudina Greenacre: Fundadora de *Wild Me* (www.wildme.eu) i de la *Fundación Fauna de la Amazonia* (www.amazoniarescue.org), la Gloudina sempre ha estat una gran defensora de la natura. Resideix a la Catalunya rural, on treballa per inspirar famílies, escoles i organitzacions a viure en connexió amb la natura salvatge.

BIBLIOGRAFIA

- Campillo, F. & Ortega, J. A. 2018. Pediatría ambiental: la salud de los niños y el medio ambiente. *Pediatría Integral* 22(3), 155.
- Castanyer, G. 2019. Escoles bosc: un pas cap al reconeixement. *Diari ARA; Criatures* . Consultat el 17 de març 2023 a https://criatures.ara.cat/escola/escoles-bosc-busquen-reconeixement_1_2604338.html
- Educación y Entorno 2016. Topofilia. Consultat el 10 de març 2023 a <http://www.educacionyentorno.es/blog/relacion-con-la-naturaleza/topofilia>
- Hacer familia 2020. El 49% de los niños pasa menos de una hora jugando al aire libre. Consultat el 10 de març 2023 a <https://www.hacerfamilia.com/ninos/noticia-49-ninos-pasa-menos-hora-aire-libre-20160919101350.html>
- Louv, R. 2005. *Last Child In The Woods: Saving Our Children From Nature-Deficit Disorder*. Atlantic Books.
- Louv, R. 2016. *Vitamin N: The Essential Guide to a Nature-Rich Life*. Atlantic Books.
- Olivos, P., Segura, R., Rubio, C. & Felipe, B. 2020. Biophilia and Biophobia as Emotional Attribution to Nature in Children of 5 Years Old. *Frontiers in Psychology* 11. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2020.00511/full>
- Radesky, J., Christakis D. 2016. Media and Young Minds. *Council on Communications and Media. Pediatrics* 138(5):e20162591. https://www.ht-sd.org/uploaded/District/Digital_Digital_Transformation/e20162591.full_Media_and_Young_Minds.pdf
- Roberge, J. M. & Angelstam, P. 2004. Usefulness of the Umbrella Species Concept as a Conservation Tool. *Conservation Biology*. 18: 76-85.
- Sibina, M. & Rodríguez, E. 2021. "Un nadó, un arbre", el projecte de l'Hospital d'Olot que vincula nounats i natura. *TV3*. Consultat el 17 de març 2023 a <https://www.ccma.cat/324/un-nado-un-arbre-el-projecte-de-lhospital-dolot-que-vincula-nounats-i-natura/noticia/3090020/>